

Krig eller okkupasjon?

Frogner: NORDEN-foreningene i Sørums, Rælingen, Skedsmo og Ullensaker markerte onsdag kveld det forestående fredsjubileet. I den anledning holdt historieprofessor Hans Fredrik Dahl en forelesning om de nordiske lands forhold til krigen.

Av Anne Merethe Hagnæss

Krigsårene 1939-1945 ble satt i et nordisk perspektiv av historieprofessor Hans Fredrik Dahl fra Aurskog-Høland.

Dahl mener hendelsene for 50 år siden er en viktig bakgrunn for å kunne forstå utviklingen i forholdet mellom de nordiske land.

Samme språk?

De nordiske land opplevde den 2. verdenskrig svært forskjellig, forteller Dahl.

– Vi snakker ikke riktig det samme språk når det gjelder epoken vi her i Norge kaller «krigen». I Sverige brukes betegnelsen «beredskapsårene» om perioden 1939-1945, i Danmark «besetlestid», mens Finland i grunnen har tre epoker; «vinterkrigen», «fortsettelseskrigen» og «avslutningskrigen».

– Det var den 30. november 1939 «vinterkrigen» startet, da Sovjetunionen krenket Finlands grense for å tvinge landet til å gi fra seg omtvistede lan-

dområder. Den 15. mars 1940 måtte Finland gi fra seg Karelen. Omlag 400.000 finner måtte bryte opp fra sine hjem og flytte vestover.

Krig eller okkupasjon?

– Norge var okkupert under den 2. verdenskrig, sier professor Dahl.

– Vi var ikke i krig. Men i motsetning til Danmark ble Norge krigersk okkupert; den danske regjeringen samarbeidet og ble følgelig fredelig okkupert. Det tyske flyvåpenet trengte flyplass på veien til Norge, og Aarhus i Danmark ble valgt.

– I Sverige var den militære beredskapen utrolig bra i forhold til vår egen, forteller Dahl.

– De hadde ca. 200.000 mann, mens vi knapt nok hadde 50.000. Hitler vurderte fremstøt mot Sverige, men fant i 1943 ut at det ville bli umulig.

– Island ble hovedsaklig brukt som baseområde og deres historie er på grunn av landets beliggenhet av en helt annen art enn vår egen, forteller Dahl.

Splittet Norden

– Samtlige av de nordiske land forholdt seg nøytrale under den 1. verdenskrig. Mens flere ble enten fredelig eller krigersk okkupert under den 2. verdenskrig.

– Dette skapte til en viss grad splittelse mellom landene, og Norges forhold til nøytrale Sverige var i en periode meget anspent.

– Sverige anerkjente ikke eksilregjeringen Nygaardsvold,

selv om regjeringens utenlandssopphold under okkupasjonen naturligvis var høyst ufrivillig. Tusenvis av tyske soldater ble transportert på det svenske jernbanenettet i «nøytrale Sverige», noe som åpenbart lettet arbeidet for tyskerne og var et kraftig lojalitetsbrudd fra svensk side. Norske kurerer ble arrestert og fengslet i Sverige, og ingen norsk diplomat var velkommen i Sverige de første krigsårene.

– Alt dette var naturligvis svært bittert for Norge, sier historieprofessor Dahl.

– Vi måtte betale for svensk nøytralitet, men det var ikke bare lett for svenskene heller. De måtte utvise en fiendtlighet til sine nordiske naboland for å virke troverdige.

– Men adskillelsen under den 2. verdenskrig har også stimulert til nærmere samarbeid i ettertid de nordiske land imellom, påpeker Dahl.

Fred

– Finland og Sovjetunionen kom etter den 2. verdenskrig til en «forståelsesavtale», Norge og Danmark tilsluttet seg NATO, mens Sverige fortsatte sin nøytralitet. Det ble forhandlet om en nordisk forsvarspakt, men samarbeidet sprakk på teknisk grunnlag. Fordi landene måtte skille lag utenrikspolitisk, ble det et mål for den nordiske politikken å fremme desto mer samarbeid på andre områder, for eksempel passfrihet og felles arbeidsmarked, forteller Dahl.

Historieprofessor Hans Fredrik Dahl holdt et svært interessant foredrag om forholdet de nordiske land imellom under den 2. verdenskrig. (Foto: Anne Merethe Hagnæss)